

Komentář k projednávání návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech v PSP dne 25. a 29. května 2018

Ministr spravedlnosti Robert Pelikán (ANO) jakožto předkladatel návrhu zákona odůvodnil nutnost přijetí navrhovaného zákona tím, že zákon o znalcích a tlumočnících absolutně nesplňuje požadavky kladené na znaleckou činnost, že za dobu své platnosti přes 50 let prošel jenom drobnou retuší v roce 1990, takže neposkytuje prakticky žádné záruky, že znalec bude skutečným odborníkem. Pan ministr prohlásil, že základem návrhu je to, že se dělá pořádek v oborech a odvětvích, v přístupu ke znalecké činnosti a že se zavádí systém kontroly práce znalců, aby práce každého znalce byla nejméně jednou za pět let zkontrolována jinými odborníky v daném oboru.

Především je zajímavé, že zákon, který údajně desítky nevyhovoval požadavkům na znaleckou činnost, mohl celých 50 let fungovat. Podle pana ministra má nový zákon udělat pořádek a zavést kontrolu práce znalců. Znamená to snad, že desítky let je ve znalecké činnosti, kterou řídí Ministerstvo spravedlnosti, chaos a nepořádek? Jak je možné, že v důsledku tohoto stavu se celá justice dosud nezhroutila, když jsou soudy při svém rozhodování odkázáni na znalce, bez kterých nemohou rozhodovat? Má-li být jedním z hlavních cílů nové úpravy zřídit účinný mechanismus dozoru nad soudními znalci tím, že dozorový orgán bude mít možnost kontrolovat věcnou správnost znaleckých posudků prostřednictvím poradních sborů pro jednotlivé obory znalecké činnosti, pak ministerští úředníci, kteří nepochybně zákon připravovali, i pan ministr objevují Ameriku. Všichni včetně pana ministra jsou ještě příliš mladí a nemohou si pamatovat, že před 30 až 50 lety, tedy v době platnosti současného zákona, byla práce znalců ve frekventovaných oborech jako např. ekonomika zejména v odvětví ceny a odhady (nemovitostí) namátkově kontrolována revizními posudky objednanými a zaplacenými krajskými soudy, přičemž žádný znalec nevěděl, kdy bude kontrolován. A taková kontrola je možná i podle současné právní úpravy, jenže dnes na to asi nejsou peníze.

Paní poslankyně Helena Válková (ANO) jakožto zpravodajka přiznala, že zákon v předkládaném znění není optimální a že bude třeba ještě řadu parametrů změnit. Přesto doufá, že návrh zákona bude propuštěn do druhého čtení.

Pan poslanec Zdeněk Ondráček (KSČM) během několika sekund, které měl k dispozici do ukončení pátečního jednání v 13,00 hodin, stačil pouze říci, že zákon není dobrý a že určitě bude navrhovat jeho vrácení k přepracování. Následující úterý pokračoval a řekl, že chápe paní profesorku Válkovou, která opatrně přiznává, že předložené materiály nejsou v pořádku, že v podstatě stejný materiál se již v PSP v minulém funkčním období projednával za tuhého odporu vůči návrhu v podstatě totožného materiálu. Když však slyší v podstatě prosby, aby byl návrh propuštěn do druhého čtení s tím, že návrh se předělá v ústavněprávním a dalších výborech, pak upozorňuje, že PSP není od toho, aby předělávala nekvalitní práci Ministerstva spravedlnosti. Pan poslanec tak přesně vystihl celou situaci. Po odchodu pana ministra do

politického důchodu bude mít třeba nový ministr jiný náhled. Proto pan poslanec bude navrhopvat vrácení předkladateli k přepracování.

Pan poslanec Marek Benda (ODS) řekl, že by mohl znovu přečíst svůj projev z minulého roku (3. 3. 2017). *Tehdy ministr spravedlnosti Robert Pelikán řekl, že nový zákon má nahradit dnes již údajně nevyhovující zákon z roku 1967, že základní změnou má být právní nárok na jmenování znalcem, že má dojít ke zřízení znaleckých kanceláří a že má být zavedena pravidelná kontrola kvality znaleckých posudků nejméně jednou za pět let, zda nedochází k nějakým manipulacím nebo hrubým odborným chybám.* Pan poslanec chápe předložený návrh jako boj pana ministra, aby po něm zůstal ještě nějaký zářez na pažbě české legislativy. Připojil se k návrhu pana poslance Ondráčka, aby byl návrh vrácen vládě k přepracování.

Paní poslankyně Jana Levová (SPD) řekla, že vládní návrh zákona by měl být podstatně lépe propracovaný a neměl by mít legislativně technické nedostatky. Proto navrhla zamítnutí v prvním čtení.

Pan poslanec Vít Kaňkovský (KDU-ČSL) vzhledem k tomu, že vycítil z diskuse, že je poměrně velká vůle vrátit zákon vládě k přepracování, věří, že zákon bude skutečně vrácen k přepracování (*pan poslanec se bohužel mýlil*), nechtěl zdržovat svým poměrně dlouhým příspěvkem týkajícím se oboru zdravotnictví a pouze podpořil vrácení návrhu vládě k přepracování.

Pan poslanec Marek Výborný (KDU-ČSL) se za klub KDU-ČSL připojil k návrhu poslanců Ondráčka a Bendy, protože teď není doba na projednávání něčeho, co bylo vytaženo ze šuplíku, ale je třeba, aby od nové vlády přišla kvalitně připravená norma.

Pan poslanec Dominik Feri (TOP 09) se připojil k návrhům poslanců Ondráčka a Bendy na vrácení zákona vládě k přepracování.

Pan ministr Robert Pelikán (ANO) v reakci na své předřečníky řekl, že zákon vznikl mnoho let v debatách údajně se všemi zainteresovanými subjekty a že ty debaty byly extrémně obtížné. Škoda, že nevedl, s kterými znaleckými spolky ta diskuse probíhala a s jakým výsledkem. Musel by říci, že od roku 1990 existující spolek znalců (KSZ ČR) k těmto diskusím nebyl většinou přizván a jeho připomínky byly vždy ministerskými úředníky odmítnuty. Škoda, že se pan ministr nezmínil, že i na připomínky jiných institucí, např. Ministerstva financí nebyl brán ohled. Pokud pan ministr nařká, že chudáci soudci nevědí, jak mají rozhodnout za situace, kdy si strany přinesou svůj znalecký posudek, a že všude ve světě je normální pouze jeden znalecký posudek v příslušné věci, tak by stačilo, kdyby se do toho světa podíval, a to nejlépe na Nový Zéland. Pan ministr zřejmě nic neví o způsobu soudního dokazování „hot-tubbing“, čili o vzájemné diskusi znalců jednotlivých stran v soudní síni. Ale to by třeba musel navrhnout ve změně občanského soudního řádu a trestního řádu.

Následně došlo k hlasování.

Pro vrácení návrhu navrhovateli k dopracování z celkového počtu přihlášených poslanců 133 hlasovalo pro vrácení 46 poslanců, proti vrácení 38 poslanců a zdrželo se 49 (!!!) poslanců. Přitom stačilo, aby se ze 49 zdržených hlasů pouze 21 poslanců vyslovilo pro vrácení k přepracování. Ačkoliv převažovala vůle vrátit návrh předkladateli k přepracování, když pro vrácení návrhu hlasovalo více poslanců než proti vrácení, návrh nebyl přijat, neboť pro přijetí návrhu bylo třeba 67 hlasů.

Pro zamítnutí předloženého návrhu z celkového počtu přihlášených poslanců 133 hlasovalo pro zamítnutí 47 poslanců, proti zamítnutí 58 poslanců a zdrželo se 28 (!!!) poslanců. Přitom pro zamítnutí stačilo, aby se z těch zdržených 28 hlasů kladně vyslovilo 20 poslanců.

Paní poslankyně Jana Černochová (ODS) v reakci na výsledky hlasování vyjádřila pocit, že řada kolegů zejména z ANO je poněkud zmatená. 22 poslanců ANO se při hlasování o návrhu na vrácení návrhu k dopracování zdrželo hlasování. Hlasování se zdrželo i 19 Pirátů a 8 poslanců ČSSD. Při hlasování o zamítnutí návrhu se zdrželo 18 Pirátů, 7 ČSSD, 2 ANO a 1 KSČM. Tito poslanci si asi nedokázali vytvořit svůj vlastní názor na předložený zákon. Nebo si snad návrh zákona vůbec nepřečetli?

V souvislosti se zákonem o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech byl projednáván 29. 5. 2018 další zákon, kterým se mění některé související zákony.

Ministr spravedlnosti Robert Pelikán (ANO) jakožto předkladatel návrhu zákona odůvodnil současnou situací, kdy jednotlivými stranami dodané znalecké posudky mají stejnou váhu, jako kdyby je zpracoval znalec, kterého jmenuje samotný soud. Podle údajných komparací je to velmi neobvyklé v mezinárodním srovnání a neodpovídá to kontinentálnímu systému (civil law) pro vedení civilního procesu. Proto se navrhuje vrátit se k dřívější úpravě, aby posudek vyžádaný soudem měl větší váhu. Pan ministr asi neví, že řešením problému více posudků je „hot-tubbing“, který se z Nového Zélandu šíří i do Evropy zejména přes Velkou Británii, kde mají anglosaský systém (common law). Ovšem v poslední době dochází i u některých zemí s kontinentální tradicí (civil law) k pozitivním změnám vpřed, kdy se i znalecký důkaz podaný účastníkem považuje za plně použitelný k rozhodování soudu v dané věci. Takže proč chce pan ministr udělat krok zpět a zrušit nepochybně pozitivní a pokrokové ustanovení § 127a o.s.ř. platné od září 2011?

Paní poslankyně Helena Válková (ANO) jakožto zpravodajka k tomu dodala, že k tomu předpokládá další diskusi, která bude dosti zajímavá a určitě ne zcela klidná, protože už na serveru české justice byly publikovány některé příspěvky z řad advokátů i znalců.

Paní poslankyně Jana Levová (SPD) podala návrh na zamítnutí návrhu.

Následně došlo k hlasování.

Pro zamítnutí návrhu z celkového počtu přihlášených poslanců 152 hlasovalo pro zamítnutí 52 poslanců, proti zamítnutí 65 poslanců, zdrželo se 35 poslanců, z toho bylo 15 Pirátů, 5 KDU-ČSL, 4 ANO, 3 ODS, 2 TOP 09, 2 ČSSD, 2 KSČM, 1 SPD, a 1 STAN.

**Co je třeba ještě dodat, aby si poslanci uvědomili, že předložené návrhy
zákonů
jsou natolik špatné, že je třeba je v druhém čtení zamítnout.**

Pokud pan ministr v roce 2017 odůvodňoval nutnost přijetí nového zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech i problematikou odměňování, tak jistě dobře ví, že to může sám snadno vyřešit okamžitě novou vyhláškou. K tomu není třeba žádný nový zákon. Ale to se ani jemu ani jeho předchůdcům od roku 2002 dosud nepodařilo.

Kontrolu kvality a především věcnou správnost znaleckých posudků nebude orgán dohledu schopen zajistit ani podle nového zákona, neboť odborně předseda krajského soudu i ministerstvo věci nerozumí. Zde je řešením pouze zřízení Komory soudních znalců zákonem, jako je tomu u jiných profesí. A tomu se ministerští úředníci dosud sveřepě brání. Slyšíme-li argumenty, že variabilita znaleckých činností je tak široká, že prakticky vylučuje pokrytí jedinou samosprávnou profesní organizací, pak se stačí podívat do Rakouska, kde již více než 100 let existuje a dobře funguje právě takové uskupení, kterým je zákonem zřízený Hlavní svaz všeobecně přísežných a soudně certifikovaných znalců Rakouska. I v České republice máme zákonem ustanovené komory např. ČKAIT a ČLK, které se osvědčily a dobře fungují. Variabilita činností inženýrů nebo lékařů je přitom srovnatelná s variabilitou znaleckých činností. Specialisté na jednu činnost nemohou posuzovat práci specialisty na jinou činnost. Kdo staví byty, nemůže hodnotit práci stavitele mostů, tunelů nebo silnic. Internista nemůže posuzovat práci chirurga a dokonce i chirurg operující břišní problémy nemůže posuzovat práci třeba neurochirurga a naopak.

Absence řádně konstituované a pravomocemi vybavené Komory soudních znalců při počtu znalců v ČR kolem 8700 v 50 oborech má v České republice mimo jiné za následek, že v současnosti nikdo aktivně a efektivně nedohlíží z hlediska nezbytné odbornosti na výkon znaleckých činností soudními znalci a stávající spolek Komora soudních znalců ČR nemá vzhledem k právní formě své existence pravomoci k tomu, aby působila jako plnohodnotný stavovský a profesní subjekt a aby mohla postihovat vyskytující se nekvalifikovanost a nesprávnosti ve znaleckých činnostech. Je přitom v praxi jediným subjektem, který může trvale a systematicky na správnost a kvalifikovanost znaleckých činností a vypracovaných posudků dohlížet, neboť pro tuto působnost nemá žádný správní úřad ani justice potřebnou odbornost. Popsaná skutečnost má pak i dopady do fiskálních zájmů státu, neboť právě na

základě výsledků znaleckých posudků jsou vyměřovány daně a rovněž jsou prováděny poměrně zásadní úkony v celé řadě občanskoprávních i trestněprávních vztahů.

Pokud bude návrh zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech Parlamentem přijat, nebude mít vůbec žádný vliv na zlepšení znalecké činnosti. Stane se pravý opak. Kvalitní znalci budou ještě ve větší míře než dosud ztrácet zájem vykonávat znaleckou činnost. **Ke zlepšení může vést pouze odmítnutí předloženého návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech a provedení třeba jen drobných úprav v jeho současném platném znění se zřízením Komory zákonem, jako je tomu u jiných „svobodných povolání“.**

Další zákon, který souvisí s prvním zákonem a má v úmyslu zrušit ustanovení § 127a o.s.ř., je krokem zpět, neboť je žádoucí § 127a zachovat v současném znění.

Ing. Jindřich Kratěna, CSc.